

QORTI TA' L-APPELL

**ONOR. IMHALLEF
GIANNINO CARUANA DEMAJO**

**ONOR. IMHALLEF
JOSEPH R. MICALLEF**

**ONOR. IMHALLEF
NOEL CUSCHIERI**

Seduta tat-2 ta' Mejju, 2008

Appell Civili Numru. 188/2003/2

La Piazza Limited
versus
Bank of Valletta p.l.c.

F'dawn il-proċeduri s-soċjetà appellata *La Piazza Limited* ["*La Piazza*"] b'rikors tat-30 t'Awissu 2007 qiegħda titlob ir-ritrattazzjoni ta' kawża maqtugħa b'sentenza mogħtija minn din il-qorti fl-1 ta' Ġunju 2007 għar-raġuni illi s-sentenza applikat il-liġi ħażin, skond l-art. 811(e) tal-Kodiċi ta' Organizzazzjoni u Proċedura Ċivili.

Il-fatti rilevanti huma dawn:

B'ċitazzjoni ippreżentata fl-24 ta' Frar 2003 *La Piazza* fissret illi fix-xahar ta' Ottubru ta' l-2007 rappreżentanti tagħha kienu marru l-fergħa ta' Hal Qormi tas-soċjetà konvenuta *Bank of Valletta p.l.c.* ["il-bank"] b'erba' mija u

żewġ u żewġ (402) biljetti ta' mitt dollaru amerikan (\$100) kull wieħed – li b'kollox għalhekk kienu jiswew erbgħin elf u mitejn dollaru (\$40,200) – biex, wara li jaċċertaw ruħhom illi l-biljetti ta' flus kienu awtentiċi, isarrfuhom. Il-bank, wara li nqeda bil-mezzi u bil-proċeduri tiegħu biex jara illi l-biljetti ta' flus kienu tassew awtentiċi, sarraf il-flus u ta lir-rappreżentanti ta' *La Piazza* daqskemm jiswew fi flus maltin.

Wara, iżda, l-bank għarraff lil *La Piazza* illi kien sab illi l-biljetti ta' flus amerikani kienu foloz, u għalhekk iddebita l-kont ta' *La Piazza* bi ħmistax-il elf, mitejn u erbgħa u sittin lira u tnejn u ħamsin ċenteżmu (Lm15,264.52), daqskemm kienu jiswew id-dollari amerikani fi flus maltin ta' dak iż-żmien.

La Piazza kompliet tgħid illi dan l-għemil tal-bank – li l-ewwel aċċertaha li l-flus kienu tajba u wara qalilha li kienu ħżiena - huwa negliġenti, u minħabba f'hekk *La Piazza* garrbet danni għax ma tistax issa tiegħu lura mingħand terzi l-flus li kienet ħarġet flok id-dollari amerikani wara li qagħdet fuq il-kelma tal-bank li d-dollari kienu tajbin.

La Piazza għalhekk talbet illi l-qorti:

1. tgħid illi l-bank għandu jwieġeb għat-“transazzjonijiet bankarji” li seħnew bejn il-partijiet f'Ottubru ta' l-1997 meta ssarrfu erba' mija u żewġ (402) biljetti ta' mitt dollaru amerikan (\$100) kull wieħed, b'kollox erbgħin elf u mitejn dollaru (\$40,200);
2. tgħid illi, minħabba l-għemil tal-bank, hija giet f'pożizzjoni li ma tistax tigbor il-flus li kienet tat lil terzi biex mingħandhom ħadet il-flus amerikani;
3. tgħid illi l-bank ma kellu ebda jedd illi jiddebita l-kont tagħha bi ħmistax-il elf, mitejn u erbgħa u sittin lira u tnejn u ħamsin ċenteżmu (Lm15,264.52); u
4. tordna lill-bank iroddilha s-somma ta' ħmistax-il elf, mitejn u erbgħa u sittin lira u tnejn u ħamsin ċenteżmu (Lm15,264.52).

Talbet ukoll l-imgħax u l-ispejjeż ġudizzjarji.

Il-bank wieġeb b'nota ta' eċċezzjonijiet ippreżentata fit-18 t'Awissu 2003.

B'sentenza mogħtija fis-7 t'Ottubru 2005 il-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili laqgħat it-talbiet ta' *La Piazza* wara li qieset *inter alia* illi:

Jirriżulta mill-provi li l-prassi normali fil-bank, jitlobha jew le l-klijent, hija li flus barranin jiġu verifikati għall-awtenticità tagħhom taħt makna. Fil-każ in eżami l-atturi jinsistu li huma kienu marru l-bank appuntu biex jivverifikaw mal-bank jekk dawn id-dollari kinux ġenwini jew le biex ikunu jistgħu jsarrfu dawn il-flus lil terza persuna fuq liema biċċa xogħol kienu ser jaqilgħu *commission*. Iż-żewġ kaxxiera tal-bank li kienu involuti f'dawn iż-żewġ transazzjonijiet ma setgħux jikkonfermaw eżattament x'kienu talbu l-atturi mill-bank, għalhekk dak li xehdu l-atturi li talbu lill bank ma jistax jiġi eskluż anzi jidher li hekk ġara kif qalu l-atturi.

Il-bank għal darba darbtejn ikkonferma ma' l-atturi, wara li ttestja d-dollari waħda waħda taħt l-*ultra violet lamp*, li d-dollari kienu ġenwini, u aċċettaw li jsarrfuhom dak il-ħin stess u tawhom l-ekwivalenti fi flus Maltin. F'ebda stadju ma jirriżulta li l-atturi ġew infurmati li dawk it-testijiet kienu biss *prima facie* u qed isiru *at branch level* biss, u li kellhom isiru verifiki ulterjuri. Almenu mill-provi prodotti dana ma jirriżultax. Hi prassi konnoxxjuta tal-bank, li anke fil-każ ta' *cheque* li jiġi depożitat fil-bank li jkun ħareġ minn bank ieħor irid jkun hemm *clearance* ta' erbat ijiem. F'dan il-każ il-bank ma segwiex dina l-proċedura u qabad u sarraf il-flus dak il-ħin u b'hekk l-atturi serrġu rashom li setgħu jkomplu bit-transazzjoni min-naħa tagħhom mat-terza persuna. Ir-raġuni li ġab il-bank, li l-atturi kienu klijenti tajba tagħhom, mhix raġuni valida għaliex huma kellhom isegwu l-proċeduri soliti tagħhom li ġeneralment jiġu segwiti ma' kull klijent anke fuq ammonti izgħar minn dawn.

Għalhekk il-qorti tikkonkludi li minħabba l-aġir tal-bank l-atturi ġew f'pożizzjoni li huma ma setgħux jirkupraw il-flus li huma kienu ħarġu favur terza persuna u għalhekk sofrew danni kif premissi fiċ-ċitazzjoni tagħhom.

Il-bank appella minn din is-sentenza b'rikors ta' l-24 t'Ottubru 2005 u *La Piazza* wieġbet fil-11 ta' Novembru 2005. B'sentenza mogħtija fl-1 ta' Ġunju 2007 din il-qorti laqgħat l-appell, ħassret is-sentenza appellata u ċaħdet it-talbiet ta' *La Piazza* wara li qieset illi:

1. Il-qorti tara li r-rappreżentanti tas-soċjetà attriċi ma aġixxewx *in buona fede* mal-bank meta talbuhom isarrfulhom il-flus. Jirriżulta li l-flus ġew f'idejn l-uffiċjali

tas-soċjetà attriċi meta daħal raġel fl-uffiċċju u qal lil Jesmond Mangion, wieħed mid-diretturi tas-soċjetà attriċi, li ried jagħmel biċċa negozju. Dan ir-raġel ħareġ mazz dollari Amerikani u talab l-għajnuna biex isarraffhom fi flus Maltin; hu qal lis-Sur Mangion li ma xtaqx li jmur hu l-bank peress li kellu problemi familjari ma' martu u ma riedx li jkun hemm *record* li hu kellu f'idejh ħafna flus *cash*. Wara li s-Sur Mangion u dan ir-raġel – li sal-lum baqa' ma jafx min hu jew x'jismu – ftiehm fuq kummissjoni għad-ditta, is-Sur Mangion mar fil-*branch* tal-bank li miegħu s-soċjetà attriċi kellha relazzjonijiet tajba, u talab li jsarraflu l-flus. Lill-uffiċjali tal-bank ma qalilhomx li l-flus gābhom mingħand raġel li daħal fl-uffiċċju mit-triq; anzi, skond l-uffiċjali tal-bank, qalilhom li l-flus kienu pagamenti minn *tour operator* għas-servizzi ta' l-ikel li huma offrew. B'dan il-mod, l-uffiċjali tal-bank "*were put off their guard*", għax ġew indotti jaħsbu li l-flus kienu parti minn negozju kummerċjali regolari. Żgur illi l-bank kien jimxi b'mod ieħor kieku ġie infurmat li l-flus ġew minn persuna li d-ditta qatt ma rat qabel u ma kellha ebda relazzjoni magħha.

Din il-qorti tifhem li meta r-rappreżentanti tas-soċjetà attriċi ta lill-bank x'jifhem li l-flus ġew minn negozju, il-bank ħass ruħu kopert peress li s-sors ta' l-istess flus kien identifikabbli. Il-bank ma ġiex muri li l-flus ġew minn raġel, probabbilment barrani, li d-ditta attriċi ma kinetx taf min kien jew fejn joqgħod, u kien abbuż da parti tas-soċjetà attriċi li ma tatx lill-bank l-informazzjoni kollha li kellha f'idejha.

... .. Hu "doveruż" għal min ikun se jidħol jinnegozja li jgib għall-attenzjoni tal-parti l-oħra l-informazzjoni sħiħa dwar in-negozju. Il-*buona fede* mhux xi valur merament teoriku imma għandha tiġi intiża f'sens oġġettiv bħala regola ta' mġieba ta' lealtà u korrettezza. Il-*buona fede* għandha spazju aktar ampju minn dak riservat lilha għall-kuntratti in ġenerali bl-artikolu 993 tal-Kodiċi Ċivili, in kwantu bħala regola ta' mġieba hu mistenni li din tiġi osservata mill-partijiet kemm fil-fazi *in contrahendo*, kif ukoll fil-konklużjoni tal-ftehim.

2. Din il-qorti tirravvisa kondotta illegali fl-aġir tas-soċjetà attriċi. Din is-soċjetà topera *restaurant* fin-naħa t'isfel ta' Malta u m'għandha ebda liċenzja jew permess tispekula fuq il-kambju ta' flus barranin. L-Att dwar il-Kontroll tal-

Kambju (Kap. 233 tal-Liġijiet ta' Malta) kien jipprojbixxi kwalunkwe persuna li tixtri jew tissellef flus barranin flief mingħand negozjant awtorizzat. F'dan il-każ, *ex admissis*, il-flus ġew "mixtrija" mis-soċjetà attriċi mingħand persuna li daħlet fl-uffiċċju mit-triq u li żgur mhix "negozjant awtorizzat". Hu ċar li s-soċjetà attriċi ipprovat tagħmel gwadan minn attività illeċita u allura japplika l-prinċipju *ex turpi causa non oritur actio*.

Is-soċjetà attriċi gabet il-flus minn persuna illi d-dirigenti tagħha rawha biss l-ewwel darba meta għamlitilhom l-offerta tat-tisrif u dawn mill-ewwel aċċettaw li jidhlu għal dan l-inkarigu ta' tisrif ovvjament wara li sar ftehim ta' flus ta' kummissjoni. Fid-dawl ta' din ir-retroxena, il-qorti ma tistax tapprova tali vjolazzjoni tal-liġijiet fiskali, u kwalsiasi talba għall-għajnuna ta' dawn il-qorti ma tistax tiġi akkolta.

3. Il-qorti tirravviża xebh fin-negozju ma' kuntratt ta' bejgħ ta' flus barranin lill-bank konvenut. Skond il-liġi, jekk wara li jsir bejgħ, ix-xerrej jiskopri difett li kien moħbi fil-waqt tal-kontrattazzjoni, ix-xerrej għandu dritt iħoll u jħassar l-istess negozju. F'dan il-każ hu ċar li d-difett fil-flus in kwistjoni kien moħbi tant li mis-sentenza li tat il-Qorti tal-Magistrati (Malta) bħala Qorti ta' Ġudikatura Kriminali tas-6 ta' Diċembru 2002, fil-kuntest tal-proċeduri kriminali li ttieħdu kontra l-uffiċjali tas-soċjetà attriċi, jirrizulta li, skond l-espert maħtur mill-qorti, il-kontraffazzjoni kienet ta' kwalità tajba, fis-sens li "*It is very easy naħseb jien li l-pubbliku jiġi mqarraq bihom. Ipprintjati tajbin*".

... ..

F'dan il-każ, meta l-bank ġie offrut il-flus barranin, hu aġixxa b'mod normali billi ċċekkja l-istess taħt dawl *ultra violet* u d-difett ma ġiex riskontrat. Id-difett, fil-fatt, ġie riskontrat xi jumejn wara, u l-bank mill-ewwel aġixxa biex iħassar in-negozju. Il-bank kellu terminu li fih kellu jaġixxi biex iħassar in-negozju, però ma kellux għalfejn jadixxi dawn il-qorti biex ġudizzjarjament jitlob it-tħassir tan-negozju, peress li, kif se jiġi muri aktar 'il quddiem, meta s-soċjetà attriċi ġiet infurmata li l-oġġett in vendita kien difettuż (u ċjoè, li l-flus kienu foloz) aċċettat li tħassar in-negozju u irritornat lura l-flus Maltin lill-bank. L-istess konkluzjoni tirrizulta jekk wieħed iqis li l-flus ma kinux difettużi fis-sens tal-liġi, izda mhux tal-kwalità mistennija taħt l-artikolu 1390 tal-Kodiċi Ċivili. Il-bank konvenut,

hekk kif induna li l-oġġett ma kienx tal-kwalità idonea, ma baqax iżomm il-pussess tagħhom, iżda mill-ewwel irreklama n-nuqqas mas-soċjetà attriċi li da parti tagħha aċċettat li tħassar in-negozju u tirritorna l-prezz tat-trasferiment.

... .. f'dan il-każ ma jistax jingħad li sar trapass tal-proprjetà fil-flus u kwindi r-riskju tad-difett baqa' f'idejn is-soċjetà attriċi.

4. Ma jirriżultax lanqas li l-bank konvenut aġixxa b'nuqqas ta' attenzjoni.

F'dan il-każ ma jirriżultax li l-bank ma aġixxiex "*with reasonable skill and care*". Huwa aġixxa skond il-prassi normali meta ivverifika l-flus esteri pprezentati lilu taħt *ultra violet lamp*, u la l-flus – li gew iċċekkjati waħda waħda – ma xegħlux, ma kellu ebda indikazzjoni ta' falsità. Hu aġixxa kif hu mistenni li bank jaġixxi f'sitwazzjonijiet simili u ebda tort ma jista' jigi adebitat lilu. Il-paragun li għamlet l-ewwel qorti mal-proċedura li banek jużaw f'każ ta' prezentazzjoni ta' *cheques* maħruġa fuq bank ieħor, bir-rispett kollu dovut, ma jreġix, għax bank ipprezentat *b'cheque* maħruġ fuq bank ieħor ma għandu ebda mezz biex jivverifika l-awtentiċità tal-firma jew jekk fil-kont hemmx flus disponibbli jekk mhux billi jirreferi *ċ-cheque* għall-verifika tal-bank l-ieħor. F'każ ta' flus, hija impossibbli għal bank li, kull darba li, ngħidu aħna, jigi turist bi flus barranin, joqgħod jirreferi l-flus lill-esperti in materja biex dawn jivverifikaw il-ġenwinità ta' l-istess. Fl-interess tal-konsumatur, il-bank jeżamina l-flus barranin b'mezzi faċili u spediti, iżda li m'humix *fool proof*, iżda ma jifssirx li b'daqshekk ikun qed jassumi fuqu r-riskju tal-falsità.

Hu veru li f'dan il-każ, is-somma kienet konsiderevoli, però, il-bank ġie indott ma jiħux prekawzjonijiet akbar biċ-ċirkustanza li, skond ma qalulu, is-sors ta' dawk il-flus kien individwabbli. Il-bank ma aċċettax li jsarraf 'il fuq minn \$40,000 minn raġel li qabad u daħal mit-triq, iżda minn kumpannija klijenta regolari tagħha u wara li din aċċertatha li s-sors kien magħruf. Il-bank ma kienx konxju tas-sors veru tal-flus, u ma kellux għalfejn jiddubita mill-onestà tal-klijent tiegħu. F'dawk iċ-ċirkustanzi, hu aġixxa bil-kawtela li kien mistenni minnu, u ma jistax. kwindi, jinstab responsabbli ta' xi aġir negligenti.

5. Apparti dawn il-konsiderazzjonijiet kollha, din il-qorti tara li, f'dan il-każ, kienet is-soċjetà attriċi li ħassret in-negozju li kien sar, u la darba negozju jifhassar bi qbil bejn iż-żewġ partijiet, parti ma tistax titlob id-danni a bażi ta' l-istess negozju li, skond hi, mar ħażin. Fil-fatt, jirriżulta f'dan il-każ li meta l-bank konvenut induna bil-falsità tal-flus ikkomunika mad-dirigenti tas-soċjetà attriċi, u talab il-flus lura. Dawn, fil-fatt, iddepożitaw lura l-flus li ġew żbankati mill-bank.

Għalhekk, jirriżulta bħala fatt, li s-soċjetà attriċi, rinfaccjata bi pretensjoni biex dak li sar jiġi rexiss, aċċettat għal raġuni jew oħra li tirritorna l-flus li ħadet b'mod li kollox ġie ritornat għall-*istatus quo ante*. Darba hu hekk, l-effetti ta' dak in-negozju spiċċa bil-partijiet jirritornaw għal pożizzjoni li kienu qabel ma seħħ dan l-inċident.

La Piazza, b'rikors ipprezentat fit-3 t'Awissu 2007, talbet illi l-appell jinstema' mill-ġdid, wara li titħassar is-sentenza ta' l-1 ta' Ġunju 2007 għax qiegħda tgħid illi "fis-sentenza l-igi giet applikata b'mod ħażin, minkejja li ġew stabiliti l-fatti". Ir-raġunijiet għal din it-talba huma mfissra hekk fir-rikors:

1. Illi qabel xejn il-Qorti ta' l-Appell ma kkonsidratx it-talba ta' l-atturi kif imposta fiċ-ċitazzjoni, fejn l-atturi talbu li l-qorti "*tordna l-bank konvenut jirrifondi lis-soċjetà attriċi s-somma ta'*"; il-Qorti ta' l-Appell waslet għall-konklużjoni li l-atturi kienu qegħdin jitolbu danni sofferti "*Din is-soċjetà attriċi fetħet dawn il-proċeduri fejn qed titlob kumpens għad-danni rizultat ta' dan l-aġir tal-bank konvenut*".

Wieħed jirrimarka li fil-fatt l-atturi ma jużaw qatt il-kelma danni fiċ-ċitazzjoni tagħhom u huma l-konvenuti li eċċipew li l-azzjoni odjerna hija preskritta peress illi fl-ittra ufficjali ta' l-atturi dawn talbu għad-danni u għalhekk tidhol fis-seħħ il-preskrizzjoni biennali. Iżda l-atturi qatt ma talbu għal danni fiċ-ċitazzjoni u l-onorabbli Qorti ta' l-Appell ma setgħet qatt tiegħu l-kawża bħala tali. Għalhekk il-Qorti ta' l-Appell applikat il-igi b'mod ħażin.

2. Illi fis-sentenza tagħha l-onorabbli Qorti ta' l-Appell tipprezenta diversi kapi, *ossia* nuqqas ta' *buona fede* ta' l-atturi [kap. 1], li l-Bank aġixxa bi prudenza [kap. 4], u li t-tħassir tan-negozju sar peress li l-atturi stess ħallsu lill-bank konvenut [kap. 5].

L-atturi isostnu li fil-kapi hawn fuq imsemmija, l-onorabbli qorti mhux qed issib azzjoni positiva ta' l-atturi fi ksur ta' liġi partikolari, kif inhu mitlub mil-liġi li jsir.

Bħala stat ta' fatt l-onorabbli Qorti ta' l-Appell waslet għal konklużjoni li r-rikorrenti odjerni m'għandhomx jirbħu l-kawża minhabba li rriteniet in-nuqqas ta' *buona fede* da parti tagħhom. Minbarra l-fatt li, bir-rispett kollu, ma ġie ppruvat xejn ta' nuqqas ta' *buona fede* tar-rikorrenti, ġiet applikata liġi inezistenti għal fatt sempliċi li r-rikorrenti marru jiddepożitaw l-flus fejn il-bank kellu possibiltà li jeżamina dawn il-flus u *a tempo vergine* aċċetta dan id-depożitu. Kien biss wara jumejn u meta l-flus in kwistjoni ma kinux fil-pussess tar-rikorrent għal jumejn sħaħ, anzi fil-pussess tal-bank intimat, li l-bank reħa' lura, u għalhekk in-nuqqas ta' *buona fede* u tal-prudenza ta' min hi? Fil-qorti huwa dejjem neċessarju li l-katina tal-provi ma tinkisirx b'mod li kien l-obbligu tal-bank jissollewa mill-ewwel u mhux wara jumejn meta l-flus setgħu tħawdu ma' flus oħra.

3. L-onorabbli Qorti ta' l-Appell irreferiet għall-kondotta illegali tas-soċjetà attriċi minhabba li m'għanda l-ebda liċenzja jew permess tispekola fuq il-kambju ta' flus barranin u li l-Kap. 233 jipprojbixxi tisrif jew self ta' flus barranin. Iżda bħala stat ta' fatt, il-Qorti tal-Maġistrati ma kinitx sabet tija fil-konfront ta' l-imputati llum atturi, u għalhekk il-liġi ġiet applikata tiazin mill-onorabbli Qorti ta' l-Appell. Jingħad ukoll li jekk stess ma kien hemm xejn illegali fid-depożitu u ma jistax il-bank jinqeda b'aspett [li wara kollox mhux pruvat fil-Qorti tal-Maġistrati] kriminali fuq transazzjoni ċivili.

4. L-Onorabbli Qorti ta' l-Appell, fit-tielet kap tas-sentenza, tispejga li "*tirravviża xebh fin-negozju ma' kuntratt ta' bejgħ ta' flus barranin lill-bank konvenut*".

Qabel xejn l-atturi umilment jirrimarkaw li f nifs l-onorabbli Qorti ta' l-Appell qiegħda tgħid li l-atturi ma setgħux jispekulaw fuq il-kambju, u fil-kap sussegwenti l-onorabbli Qorti ta' l-Appell qiegħda tikkompara d-depożitu ma' bejgħ.

L-onorabbli Qorti ta' l-Appell tgħid li "*skond il-liġi, jekk wara li jsir bejgħ, ix-xerrej jiskopri difett li kien moħbi fil-waqt tal-kontrattazzjoni, ix-xerrej għandu dritt iħoll u tħassar l-istess negozju*". Aktar 'il quddiem, il-Qorti ta' l-

Appell stess tghid li “*I-istess konkluzjoni tirrizulta jekk wiehed iqis li l-flus ma kinux difettużi fis-sens tal-liġi, iżda mhux tal-kwalità mistenni taħt l-art. 1390 tal-Kodiċi Ċivili*”.

Illi, bir-rispett kollu, l-onorabbli Qorti ta' l-Appell qiegħda tapplika l-liġi b'mod ħażin, tant hu hekk li fil-fatt la l-liġi ta' difett latenti u lanqas dik li oġġett mhux tal-kwalità pattwit ma japplikaw għall-każ in deżamina – biss biss, qatt ma jista' jkun il-każ li ż-żewġ nozzjonijiet legali japplikaw għall-istess każ. L-attur isemmi li l-flus in kwistjoni ġew mogħtija l-bank konvenut sabiex dan appuntu jagħti l-opinjoni professjonali tiegħu dwar il-validità ta' l-istess flus u għaldaqstant ġew avżati propju sabiex isibu difett; u lanqas ma huwa minnu l-argument li l-flus ma kinux tal-kwalità pattwita peress illi flus jew huma munita regolari jew ma humiex, u ma jistgħu qatt ikunu xi kwalità oħra.

Għall-għanijiet ta' l-art. 816 tal-Kodiċi ta' Organizzazzjoni u Proċedura Ċivili, li jrid illi min jitlob it-tħassir ta' sentenza minħabba applikazzjoni tal-liġi ħażina għandu jgħid liema liġi kien imissha ġiet applikata minflok, *La Piazza* tkompli tgħid hekk:

L-atturi jsostnu li l-liġi oħra li setgħet tiġi applikata fil-każ in kwistjoni hija dik dwar kunsens, speċifikament l-art. 974 tal-Kap. 16. L-atturi jsostnu li fil-mertu huma għamlu verifika f'żewġ okkażjonijiet ma' l-istess bank konvenut, liema bank kien stqarr li l-flus in kwistjoni kienu validi, iżda sussegwentement iddikjara li dawn il-flus kienu foloz. Naturalment, il-qorti trid tasal għal konkluzjoni dwar dan il-kunsens li ġie mogħti.

L-atturi huma tal-fehma li l-Qorti kellha wkoll tiegħu in konsiderazzjoni l-artt. 1029, 1030 u 1031 li jirreferu għal delitti u kważi-delitti kif ukoll l-art. 1033 li jirreferi għal nuqqas ta' diliġenza, peress illi l-intenzjoni ta' l-atturi żgur ma kinitx waħda noċiva, tant hu hekk li huma stess talbu parir b'mod ċar lill-bank konvenut dwar il-ġenwinità tal-flus. u dan ta l-aħħar ma kienx diliġenti fejn f'żewġ okkażjonijiet ikkonferma l-awtentiċità ta' l-istess flus. L-atturi jsostnu li il-każ in kwistjoni kien jimmerita konsiderazzjoni dwar il-kunċett ta' *culpa lata*, *culpa levis* u *culpa levissima* sabiex jiġi determinat il-livell ta' negliġenza fil-każ in deżamina.

Il-bank wieġeb fil-25 ta' Settembru 2007.

Il-qorti sejra issa tgħaddi biex tqis ir-raġunijiet imressqa fir-rikors għat-tħassir tas-sentenza.

Applikazzjoni ħażina tal-liġi

Dwar l-applikazzjoni tal-liġi ħażina f'sentenza bħala raġuni għala s-sentenza għandha titħassar u l-kawża tinstema' mill-ġdid, il-liġi tgħid hekk:

811. Kawża deciża b'sentenza mogħtija fi grad ta' appell jew mill-Qorti Ċivili, Prim Awla, fil-ġurisdizzjoni kostituzzjonali tagħha, tista', fuq talba ta' waħda mill-partijiet li jkollha interess, tiġi ritrattata, wara li qabel xejn tiġi mħassra dik is-sentenza, għal waħda minn dawn ir-raġunijiet li ġejjin:

(e) jekk is-sentenza tkun applikat il-liġi ħażin; għall-finijiet ta' dan il-paragrafu, jitqies li kien hemm applikazzjoni ħażina tal-liġi, fil-każ biss li d-deciżjoni, meta l-fatt kien tassew kif stabbilit fis-sentenza attakkata, ma tkunx skond il-liġi, basta li l-kwistjoni ma tkunx dwar interpretazzjoni ta' liġi, li fuqha l-qorti tkun espressament tat deciżjoni;

816. Fir-rikors meta r-raġuni hija l-applikazzjoni ħażina tal-liġi, l-attur għandu jsemmi l-liġi li kien imissha ġiet applikata.

Fil-fehma tal-qorti, ebda waħda mir-raġunijiet imressqa minn *La Piazza* għat-tħassir tas-sentenza ma hija tajba; anzi, xi wħud minn dawn ir-raġunijiet huma mgebbda għall-aħħar.

L-ewwel raġuni mressqa minn *La Piazza* hija illi l-Qorti ta' l-Appell qieset il-kawża bħala waħda ta' danni meta fil-fatt dik il-kelma mkien ma tissemma fiċ-ċitazzjoni li biha nfetħet il-kawża.

Milli jidher *La Piazza* taħseb illi "danni" huma biss dawk *ex delicto* u ma tagħrafx illi jistgħu ukoll jintalbu danni kontra parti li tonqos milli twettaq, jew twettaq ħażin, obbligazzjoni *ex contractu*. Fil-fatt, it-talbiet fil-kawża tallum huma mibnija fuq il-premessa illi kien hemm ftehim ta' tisrif ta' flus u, waqt illi qiegħed iwettaq il-parti tiegħu ta' dan il-ftehim, l-aktar meta għarraf lid-diretturi tas-soċjetà li l-flus dehru ġenwini, il-bank ma mexiex bil-għaqal u kien "minħabba negliġenza u/jew imperizja u/jew l-aġir da parti tal-bank" illi *La Piazza* ġarrbet it-telf li qiegħda titlob illi jagħmel tajjeb għalih il-bank. Issejjaħx din it-talba bħala waħda għal danni, kif qisitha l-Qorti ta' l-Appell (u kif

qisitha wkoll l-ewwel qorti), jew issejħilhiex talba għar-radd tal-flus mitlufa huwa għalkollox irrelevanti għax ma huwiex meħtieġ l-użu ta' kliem sacramentali fl-atti ġudizzjarji.

Il-Qorti ta' l-Appell identifikat sew il-kawżali ta' l-azzjoni u ma kien hemm ebda applikazzjoni tal-liġi ħażina dwar dan.

Fit-tieni raġuni mressqa minnha *La Piazza* qiegħda tgħid li n-nuqqas ta' *bona fides* kien min-naħa tal-bank, mhux min-naħa tagħha, u fit-tielet raġuni tgħid illi ma kienx hemm *mala fides* min-naħa tagħha għax id-dirigenti tagħha ma nstabux ħatja mill-qorti ta' ġurisdizzjoni kriminali.

It-tfassir tas-sentenza qiegħed jintalab mhux għax fis-sentenza hemm żball ta' fatt iżda għax hemm applikazzjoni ħażina tal-liġi meta "l-fatt kien tassew kif stabbilit fis-sentenza attakkata". Il-fatt stabbilit fis-sentenza appellata – li *La Piazza*, mhux il-bank, kienet *in mala fide* – huwa fatt li għandu jitqies bħala *datum* u din il-kwistjoni ma tistax tinfetaħ mill-ġdid. Lanqas ma huwa relevanti x'iddeċidiet u x'ma iddeċidietx il-qorti ta' ġurisdizzjoni kriminali billi l-oneru tal-prova f'materja ċivili u dak f'materja kriminali ma humiex l-istess.

Ir-raba' raġuni hi illi (i) li l-Qorti ta' l-Appell bdiet biex qalet illi kien hemm kawża illeċita u kompliet biex xebbheth in-negozju bejn il-partijiet ma' kuntratt ta' bejgħ-u-xiri, u (ii) illi l-Qorti ta' l-Appell sabet illi kien hemm difett moħbi kif ukoll nuqqas tal-kwalità miftiehma fil-ħaġa mibjugħa meta kellha ssib jew wieħed jew l-ieħor, mhux it-tnejn.

Ma hemm ebda applikazzjoni ta' liġi ħażina jekk jinstab illi sar negozju li jixbah kuntratt ta' bejgħ-u-xiri u fl-istess ħin jinstab illi għal waħda mill-partijiet kien hemm *causa illecita*. Wara kollox, l-argumenti mressqa mill-qorti kienu alternativi: hemm *causa illecita* li wasslet lill-qorti li tgħid illi *ex turpi causa non oritur actio*, u, f'kull każ, jekk kien hemm negozju li jixbah lill-kuntratt ta' bejgħ-u-xiri, kien hemm raġunijiet li kienu jagħtu lill-bank il-jedd li jitlob it-tfassir tal-kuntratt, u ma kienx meħtieġ li dik it-talba ssir quddiem qorti għax il-partijiet ħassru l-ftehim minjeddom. Għalhekk, il-qorti ma "applikat" xejn mil-liġi tal-bejgħ-u-xiri għax sabet illi n-negozju – kien x'kien – kien imħassar mill-partijiet stess.

Kopja Informali ta' Sentenza

Kienu wkoll alternativi l-argumenti mibnija fuq id-difett moħbi u fuq in-nuqqas tal-kwalità miftiehma. F'kull każ, huwa irrelevanti x'kienet ir-raġuni li għaliha l-bank seta' talab li jinħall mill-kuntratt, ladarba l-kuntratt inħall bil-kunsens taż-żewġ partijiet.

Għalhekk, kull argument li kien hemm applikazzjoni ħażina tal-liġi għax il-qorti applikat il-liġi tal-bejgħ-u-xiri fejn ma kienx imissha tapplikaha huwa argument irrelevanti u ħażin.

Lanqas ma għandha tagħmel differenza għas-soluzzjoni ta' din il-kawża l-applikazzjoni ta' l-artikoli tal-liġi li r-rikors irid li jkunu applikati minflok dawk li applikat il-qorti. L-art. 974 tal-Kodiċi Ċivili dwar il-vizzju tal-kunsens ma huwiex relevanti għax ma saret ebda talba għat-tħassir ta' xi negozju, u l-artt. 1029 *et seqq.* dwar id-delitti u l-kważi delitti ma humiex relevanti għax ir-relazzjoni bejn il-partijiet kienet mibnija fuq kuntratt.

Għal dawn ir-raġunijiet il-qorti tiċċad it-talba magħmula bir-rikors ta' ritrattazzjoni tat-30 t'Awissu 2007, bl-ispejjeż kontra *La Piazza*.

< Sentenza Finali >

-----TMIEM-----